

ACC. N:R M. 16947: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

STORA AFFÄRSHUS I LUND VID SEKELSKIFTET: L J Lundgrens speceri-
skrädderi och tapetaffär var en mycket stor speceriaffär, den låg i det huset
vid Kattesund som de rivit just nu. Och så hade vi Ollén och Vitting vid nuvaran-
de Skandinaviska Banken, och A P Hedman som hade en stor fastighet ända upp
till rådhuset. Där låg en biograf också som vi kallade Hedmans bio. Hedmanska
folket är döda nu allihop de finns inte nu. Hedman hade tre döttrar och en son,
men de var inte vuxna att driva affär.

Wickmans fanns ju. Den affären har funnits alltid, Wickmans har den hetat under
hela min tid, men den var ingen Wickman som ägde den.

Det var stora speceriaffärer dessa och fanns redan på 1800-talet.

Affärsägarnas ställning, i samhället Javisst, de flesta var framstående personer,
var i det kommunala. De hade lite makt, för de hade ju kapital.

Ägarna stod ofta själv i affären. Jag kommer ihåg Hedman. Han stod och vifta-
de och pratade förskräckligt i affären.

Viktigaste affärsgatorna: Det var Klostergatan och Fiskargatan. Fiskargatan
hette Clemensgatan då, den första biten från Stortorget till Gråbrödersgatan
Där låg ett hus nästan mitt ut i gatan. Jag tror det var där Grahn's pappershandel
ligger nu. Jag har inte själv sett det, det var före min tid, men jag vet att de
talade om atthuset låt i gatan och att gatan var så smal där att bara en "rulle-
bör" kunde komma igenom. Stortorget har förändrats lite sedan början av 1900-
talet. Där skånska B₂nken ligger nu var en smal liten gränd, Kungsgatan, den
var också så smal att bara en "rullebör" kom igenom. Till vänster om gatan

ACC. N:R M. 16947:2.

låg en juvelerareaffär och till höger en speceriaffär. I det nuvarande rådhuset var då restaurang, som kallades Statskällaren.

Affärsinredning: 1904 började jag en snickerifabrik och jag har inrett många affärer i Lund. Bl a dåvarande Dahlgrens speceriaffär på Bangatan. Det var ungefär 55 år sedan jag gjorde den inredningen. Det var enkla affärsinredningar då, av furuträ med lite färg på. Huvudsaken var hyllorna att ställa saker på och så var den en disk..... Så var det en massa lådor under hyllorna och disken. Det hela var enkelt och inte dyrbart, som nu.

Lyse och värme: Det var knappast elektriskt ljus i de första inredningarna jag gjorde. I min snickerifabrik hade jag inte elljus de första åren jag fick det 1908-1909. Det var Karl Holmbergs Mekaniska verkstad som tillverkade elektriskt ljus. Holmberg var storpamp och var med i Skandinaviska Bankens styrelse och därför fick Skandinaviska Banken tidigt elektriskt ljus. Min fabrik låg på vägen mellan Holmbergs och Skandinaviska Banken så jag kunde få lite elektrisk ström med; det var bara att dra en sladd från Kabeln som gick förbi in till fabrik. Men allmänheten fick inte ta ljus från den kabeln. Jag tror inte det var någon eldstad i Dahlgrens speceriaffär. Inte ute i butiken. Där fick det inte vara varmt. I de beklädnadsaffärer jag inredde minns jag att det var en eldstad på kontoret innanför butiken men inte i själva butiken.

Varor och deras uppställning i butiken: För 50-60 år sedan såldes mycket torkad fisk; Den låg sammanbunden två och två med ett snöre och den anordningen kallades "plejefisk" - om lutfisk sade man på skämt att den kallades så för att den stöd och lutade på disken.

Z,

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16947:3.

3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det stod alltid några kuttingar framför disken. Där var snuskuttingar och där fanns många olika varor i sådana häkuttingar. Smöret fanns t ex i en sådan kutting som kallades smördrittlet.

Packeterade varor fanns ju inte på den tiden.

Margarin fanns det också på den tiden.

Vin och spritförsäljning: Vin- lättvin och starkvin fanns det i alla affärer. Jag köpte hela lagret av Lundgren på Bangatan, då systembolaget kom. Han var ju läsare. Jag hade vin i flera år efter. Då drack vi vin som vi dricker pilsner nu.

Det fanns tre affärer i Lund som sålde brännvin, coqnac och punsch. Larssons. där Epa ligger nu, sålde starksprit och spannmål, så var det Josephson och Linder vid Lundagård och Westerströms i Fiskargatan; de sålde bara vin och sprit. En god coqnac kostade två kronor liter då, nu kostar den ju över 30 kronor. Brännvinet kostade 90 öre litern här i Lund. Reste man ut till Dalby kunde man köpa det för 50 öre.

Skyltning: Det var minimalt. Jag har inget minne av någon skyltning. Konkurrens var det ju på sitt sätt även då, men de tryckte inte ner varann då som nu, och det fanns ju inga sådana annonser då som nu.

Kassalåda: En riktig kassaapparat har nog bara funnits i 30-40 år. I början av 1900-talet hade de en vanlig pengalåda i en låda under disken.

Kredit, prutning: Det var ju mycket allmänt att de köpte på bok. Det var många som betalade någon gång i månaden. Jag var inte vän av den där boken, man glömde ju den jämt då man skulle till affären.

ACC. N:R M. 16947:4

4
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Prutade, ja det gjorde man alldeles förbaskat. Somliga begärde alltid mer för de visste att lyckades det så fick de priset de begärde. Men man kunde pruta så man fick varan 10 till 15 eller 20% billigare än han första begärde. I speceriaffärer vet jag inte om man prutade, men i järnaffären gjorde jag det.

Dricka: Vattenfabrikerna bryggde lemonader redan på 1800-talet. Man köpte lemonad i 1/3 litersflaskor som såg ut som läskedrycksflaskorna gör nu. Det var nog korkar i. Den första kapsylen jag minns var från 1906 eller 1907. Det var ingenjören på Holmbergs mekaniska verkstad som uppfann en kapsyl och en maskin som skulle pressa på kapsylen.

Varorna hämtades: Många speceriaffärer hade bara en kärra som de hämtade sina varor på från stationen. Men Hedmans hade häst och en dräng som hämtade varorna.

Bodhängare: Jag har nog hört ordet bodhängare men jag vet inte vad det betyder. Ute på gatorna såg man då och då gubbar som strök omkring och tiggde en tolvskilling, som de köpte brännvin för. Men i affärerna fick ju de inte vara.

Judar som sålde manufakturer på landet: I hela södra stan bodde ju för 50 år sedan bara judar, och de försörjde sig med att sälja manufakturvaror på landsbygden. Det fanns flera judegrossister i stan, som levererade varor till dem. Den enda som nu finns kvar av de släkterna är Marcus, de andra har försvunnit. Varorna köptes nog från utlandet och judarna blev miljonärer på försäljningen. De som sålde brukade ha sina varor i ett knyte på ryggen, de kallades "schackrarjudar". De begärde först höga priser, och folket fick jämt pruta. Det var bara på landet som de kunde sälja i lantaffärerna var ju inte så välsorterade.

ACC. N:R M. 16947:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

OM HÖKERIERNA:

Hökeri var alltid en liten affär, bara ett litet rum, med hökarens kammare innanför. Hökaren expedierade nästan alltid ensam. För 50 år sedan fanns många små hökerier i Lund, så där 30-40 stycken.

(Kände herr Ahlberg till A Perssons hökeri på Bredgatan?) - "Ja, det var ett hökeri det", - Men på ett fotografi av affären från 1901 ser man att det fanns en skylt utanför dörren och på den stod det speceriaffär. Ja, de ville kalla sig det, speceriaffär, senare, i stället för hökeri, det var finare med speceriaffär, man sa ju "den jäkla hökaren". - Var hökaren dåligt ansedd - "nej, men det var ju bara en liten affär han hade, lite mer enkelt, varorna stod lite grand hoprört, lite var som helst. Har herr Ahlberg varit inne i affären vid Allhelgona kyrkan. - Nej, det har jag aldrig. - Hur vet herr A, att det var ett hökeri? - Jo, det visste man alltid, det var en liten affär. - Fanns det skyltar utanför, som det stod Hökeri på? - Ja, det fanns det. Hökeri var en liten speceriaffär men nu har de försvunnit. De kunde ju inte ha några stora lager, och i längden bar det sig inte med sådana småaffärer. Hökerier var det gott om i alla gator. Där gick de och köpte snus, sill och sviskon. Det fanns inga hökerier just omkring torget i centrum men nästan i varje bakgata. Det var ofta en familj som skötte hökeriet. Ibland kunde affären inte föda hela familjen och då hade mannen ett arbete på annat håll. I hela stadsdelen runt Tomtegat fanns hökerier, där fanns inga stora affärer. På skomakargatan fanns ett litet hökeri som ägdes av en som hette Dahlgren.

Grossister i Lund: Wickmans och Hedmans var stora grossister. De levererade mat till sjukhuset och även till hökarna.